

Universitatea din Craiova

Centrul de Cercetări Psihopedagogice

Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic

Directorul colecției:

Alexandrina Mihaela Popescu, *Universitatea din Craiova*

Comitetul științific:

Vali Ilie, *Universitatea din Craiova*

Florentina Mogonea, *Universitatea din Craiova*

Mihaela Aurelia Ștefan, *Universitatea din Craiova*

Ecaterina Sarah Frăsineanu, *Universitatea din Craiova*

Cadrul științific și tehnic:

Seria EDU 21 reprezintă o colecție de carte care cuprinde contribuțiile celor interesați de problematica educației. Colecția își propune să promoveze ideile, studiile de caz, cercetările teoretice și aplicative specifice sferei educației și învățământului preuniversitar și universitar.

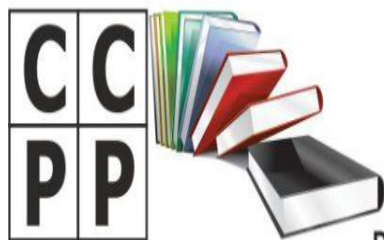
Colecția este deschisă tuturor studiilor care aduc în centrul atenției aspecte legate de educație, psihologia educației, sociologia educației și filosofia educației și promovează rezultatele cercetărilor din domeniul științelor educației și psihologiei.

Considerând că fiecare contribuție reprezintă un mijloc de îmbogățire teoretică și practică a experienței educaționale, se încurajează cercetarea științifică în domeniul formării inițiale și continue a cadrelor didactice, reflecțiile de fond referitoare la rolul învățământului în societatea cunoașterii și materialele cu tentă aplicativă referitoare la practica pedagogică a viitorilor profesori.

Coordonator principal:

Conf. univ. dr. Vali Ilie, *Universitatea din Craiova*

(e-mail: Brainstorming71@yahoo.com)

Universitatea din Craiova
**Centrul de Cercetări
Psihopedagogice**
Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic

Coord. Vali Ilie și Oprea Valentin Bușu

CULEGERE DE ARTICOLE CU CONȚINUT PSIHOPEDAGOGIC
EDUCAȚIA – PRIVITĂ CU OCHII STUDENȚILOR

Editura Universitaria
Craiova, 2018

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Alexandrina Mihaela Popescu

Conf. univ. dr. Florentina Mogonea

Conf. univ. dr. Ecaterina Sarah Frăsineanu

Conf. univ. dr. Vali Ilie

Conf. univ. dr. Mihaela Aurelia Ștefan

Conf. univ. dr. Florentin Remus Mogonea

Lect. univ. dr. Răzvan Alexandru Călin

Lect. univ. dr. Emil Lazăr

Asist. univ. dr. Oprea Valentin Bușu

Copyright © 2018 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Culegere de articole cu conținut psihopedagogic: educația - privită cu ochii studenților / coord.: Vali Ilie, Oprea Valentin Bușu. - Craiova:

Universitaria, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1423-9

I. Ilie, Vali (coord.)

II. Bușu, Oprea -Valentin (coord.)

37

© 2018 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

**Contribuțiile științifice ale studenților Universității din Craiova
la Sesiunea Științifică Națională a Studenților și Masteranzilor
din Domeniul Științe Sociale „România centenară – perspective și reflecții în
domeniul științe sociale”**

Ediția a II-a
18-19 Mai 2018

Educația este împlinirea unei flăcări, nu umplerea unui vas. (Socrate)

Nu-i țineți elevului predici prea înțelepte. El va căpăta deșteptăciune prin experiență. (J. J. Rousseau)

Omul poate deveni om numai prin educație. El nu e nimic decât ceea ce face educația din el. (I. Kant)

Educația nu este pregătirea pentru viață, educația este viața însăși. (J. Dewey)

Învățământul ar trebui astfel conceput, încât ceea ce oferă să fie perceput ca un dar neprețuit, nu ca o datorie apăsătoare. (A. Einstein)

Un profesor povestește. Un profesor bun explică. Un profesor superior demonstrează. Un profesor eminent inspiră, încurajează. (W. Ward)

Educația și învățarea înseamnă spectacol. Asocierea educației cu ideea de spectacol are în vedere și bucuria care trebuie să le însoțească pe amândouă. (S. Marcus)

În știință, ca și în viață, singura opțiune viabilă este construcția. (M. Miclea)

Inconștientul în viața cotidiană. Elemente ale psihanalizei lui S. Freud

Popescu Oana Maria

Facultatea de Drept, Specializarea Drept

Anul II, Universitatea din Craiova

Profesor îndrumător: Bușu Oprea Valentin

Rezumat

Frecvent, ni se întâmplă lucruri aparent normale, dar care ne pun în dificultate, lucruri a căror importanță este trecută cu vederea din cauza lipsei de interes sau a ritmului alert de viață și, în același timp, care ne dezvăluie gândurile, dorințele reprimare sau chiar interesele ascunse uneori chiar și de noi înșine.

Toate acestea ne afectează din simplul fapt că refuzăm să scormonim după adevăr și ne explicăm acțiunile sau inacțiunile cu superficialitate, ignorând adevăratul motiv. Iar dacă se întâmplă ca acest motiv să ne fie cunoscut, dar problematic, suntem afectați de simplul fapt că nu încercăm să înlăturăm cauza ce ne tulbură, exact ca atunci când un student nu doarme în noaptea dinaintea examenului, deoarece consideră că nu a învățat suficient, iar remușcărilor apar în mod involuntar.

Aceste probleme, precum și rezolvările lor, ne sunt dezvăluite de însuși părintele psihanalizei, S. Freud, în cea mai cunoscută operă a sa, operă dedicată studiului a ceea ce avea să devină „inconștientul” pe care se dă vina astăzi, când ne confruntăm cu probleme afective, raționale sau pur și simplu cu erori (umane).

Cuvinte cheie: dificultate, studiu, probleme afective, inconștient

Introducere

Obiectul lucrării prezente este unul menit să atragă atenția unui public răbdător, tolerant atunci când vine vorba de concepte noi și care vrea să își explice sieși raționamentul din spatele propriilor obișnuințe, reprezentat prin câteva concepte precum actele ratate, interpretarea viselor, visele la copii și dezvoltat de teme ca și studiul celor cinci stadii de dezvoltare ale copilului, doliul în cazul acestora și cum reacționăm atunci când ne confruntăm cu o astfel de situație.

Corpul lucrării

În *Introducere în psihanaliză*, S. Freud spune despre cuvinte faptul că ele erau „*inițial magie*”, o parte din această putere veche existând și astăzi. Prin cuvinte, „un om poate să-l facă fericit pe celălalt sau să-l aducă la disperare” (Freud, 2010, p. 18). Cuvintele provoacă sentimente și constituie modul comun de influențare a oamenilor între ei.

Psihanaliza, sau așa cum spunea Freud, *metoda de tratare a bolnavilor de nervi* (Freud, 2010, p. 15), urmărește să ofere psihiatriei o bază psihologică prin care să fie explicate coincidențele tulburărilor corporale cu cele psihice, fără limitarea de

a le explica fizic, chimic sau biologic, descurajând practica dintotdeauna a societății de a nega ceea ce este necunoscut și ceea ce nu îi este pe plac.

Astfel de tulburări, temporare de altfel, sunt actele ratate, definite ca fiind niște fenomene frecvente și foarte cunoscute, cărora li se acordă prea puțină atenție, care nu au nimic de-a face cu bolile, putând fi observate la orice persoană sănătoasă, spre exemplu greșelile de vorbire, atunci când dorim să spunem ceva, dar pronunțăm un alt cuvânt sau erorile de lectură, momentele în care nu ne amintim un nume, uităm să ducem la bun sfârșit o intenție sau chiar unde am pus un obiect, pierderile, acțiuni lăsate la o parte de celelalte științe. Toate aceste evenimente sunt puse pe seama unor factori precum stresul, oboseala, emoțiile sau migrenele, care sunt traduși apoi în teorii ce pot fi corecte, însă nu și suficiente, aici intervenind psihanaliza. Aceasta ne amintește faptul că actele ratate apar și la persoane aflate în stare normală, nu obosele, distrase sau care suferă de o afecțiune.

Freud amintește de Meringer și Mayer, doi autori ce au abordat chestiunea greșelilor de vorbire în mod descriptiv, deschizând calea spre o posibilă explicație a fenomenului, împărțind denaturările pe care le suferă discursul dorit din cauza acestora în: *inversări*, când cineva ar spune „Milo din Venus, în loc de Venus din Milo”, schimbând ordinea cuvintelor, *anticipări*: „a venit cu un drept în loc de un dor în piept”, *reverbelări* exemplificate printr-o tentativă ratată de toast: „Hai să ciocnim în hainătatea șefului nostrum”, *amestecuri*: când un domn i se adresează unei tinere pe stradă astfel: „Domnișoară, mi-ar face plăcere să va acompani-sez”, și *înlocuiri*, cei doi amintind spusele cuiva: „Pun preparatele la abator în loc de incubator” (Freud, 2010, p. 35), cele două din urmă fiind cele mai des întâlnite denaturări. Aceștia au pus denaturările pe seama aspectului asemănător al cuvântului corect cu cel al cuvântului pronunțat, în vreme ce Freud a demonstrat că nu puține sunt situațiile în care actele ratate au sens.

Din punctul meu de vedere, cea mai bună analiză pe care acesta o face este cea asupra pierderii și rățăcirii lucrurilor. Freud folosește în această situație exemplul unui bărbat tânăr care își considera soția rece, fără a-i nega calitățile. Această i-a făcut cadou o carte pe care el a promis că o va citi, însă a pus-o atât de bine încât nu a mai găsit-o, căutată fiind în nenumărate rânduri. Trecuseră luni de zile, mama lui s-a îmbolnăvit, iar soția sa a plecat de acasă pentru a-și îngriji soacra, moment care i-a scos la iveală cele mai bune părți, soțul fiindu-i plin de recunoștință. Într-o dimineață s-a apropiat de biroul său și a deschis, fără o intenție precisă, un sertar ce a dezvăluit cartea rățăcită, așezată chiar deasupra. Brusc, odată cu stingerea motivului, a încetat și perioada în care obiectul a fost rățăcit.

Un alt fenomen obișnuit și aparent lipsit de valoare practică, dar care survine de la oameni sănătoși, care devine obiect al psihanalizei, este visul. Freud spune despre vis că este „*via regia*¹” spre inconștient. Este important de reținut faptul că visul nu reprezintă un fenomen somatic, ci un *fenomen psihic*. Psihanaliză urmărește dezlegarea enigmelor în măsura în care acest lucru este posibil, chiar de subiectul

¹ Via regia: “calea regală”; a fost un tip de drum istoric în Evul Mediu, care a fost asociat în mod legal cu regele și a rămas sub protecția sa specială și garantarea păcii publice.

analizat, însă visătorul va spune mereu că nu știe nimic, chiar dacă „este foarte probabil să știe ce înseamnă visul sau, dar el nu știe că știe, astfel crede că nu știe” (Freud, 2010, pp.112-113). Visul nu este ceva autentic, ci este substitutul pentru altceva, iar tehnica prin care acest ceva iese la iveală este cea a *asociației libere*. Dacă această asociație este neplăcută în sine, nu vrem să o comunicăm, aflându-ne într-o situație asemănătoare cu cea a copilului care refuză să ne arate ce ascunde în pumnul său, când îl întrebăm acest lucru. Ceea ce este ascuns se numește gând latent și este enigma care se vrea a fi dezlegată prin interpretarea visului.

În ceea ce privește visele copiilor, acestea sunt clare, scurte, coerente, ușor de înțeles și lipsite de ambiguitate. Până la vârstă de patru, cinci ani, chiar și mai mult, se vor prezenta o serie de vise cu un caracter numit „infantil”, dar care pot fi întâlnite și în cazul adulților, într-o formă asemănătoare, cărora le lipsește deformarea onirică. Visul infantil este reacția la un eveniment ce a avut loc în timpul zilei și care a lăsat în urma sa un regret, un dor sau o dorință neîmplinită. (Freud, 2010, p. 143) În aceste vise, nimic nu indică prezența unor stimuli somatici ca și în cazul adulților unde se resimt și cei psihici, care împiedică somnul.

Visul, ca reacție la stimulul psihic, trebuie să îndeplinească o dorință, astfel ea poate fi înlăturată și somnul poate fi continuat. Conținutul visului este dat de această dorință, așadar, dacă îmi doresc să călătoresc la Londra, visul are drept conținut „călătoresc la Londra”, împlinirea dorinței și trăirea halucinatorie fiind trăsăturile acestuia. Unele vise scurte și clare apar și sub influența unor situații dominante, acestea fiind visele de nerăbdare, spre exemplu, atunci când cineva pregătește o călătorie și visează împlinirea anticipată a acesteia.

În cele ce urmează, vom aborda subiectul doliului în cazul copiilor și felul sănătos în care o persoană adultă poate reacționa într-o astfel de situație delicată. Reacțiile copiilor depind de vârsta la care aceștia se află, raportându-ne astfel la modul în care Freud a clasificat stadiile lor de dezvoltare. Fiecare stadiu este specific unei vârste anume și este animat de un conflict intern, care, nerezolvat, îl poate face pe copil vulnerabil în stadiile următoare.

Cele cinci stadii de dezvoltare ale copilului sunt: stadiul oral, stadiul anal, stadiul falic, stadiul latent și stadiul genital.

- *Stadiul oral* începe de la naștere și durează până la vârsta de un an. În această perioadă copilul obține satisfacție prin stimularea buzelor, a gurii, a limbii sau a gingiilor, sugând și înghițind, iar după ce dinții apar, mușcând. Dacă aceste lucruri îi conferă prea mult entuziasm, copilul poate să rămână fixat în acest stadiu, având o personalitate receptivă oral, zona erogenă rămânând gura. El va fi predispus fumatului, alimentației excesive și va rămâne o persoană naivă, care „înghite” prea ușor ideile.
- *Stadiul anal* (între un an și trei ani) este cel pe durata căruia cel mic învață cum să-și controleze musculatura sfîcterului anal, de aici provenind și satisfacția caracteristică etapei. Freud consideră că pedeapsa excesivă aplicată copiilor în această etapă poate duce la apariția unei personalități compulsive.

- *Stadiul falic* (între trei ani și șase ani) este etapa în care organele genitale devin sursa principală de plăcere, schimbarea producându-se la nivel inconștient. Copiii au puternice sentimente de atracție față de părintele de sex opus, această atracție produce conflicte inconștiente și anume complexul *Oedip* la băieți și complexul *Electra* la fete. Se consideră că băiatul se teme inconștient de faptul că atracția pe care o are față de mamă îi va înfuria tatăl și îl va determina pe acesta să recurgă la o pedeapsă, lucru ce va duce la reprimarea dorințelor copilului și apoi la identificarea sa cu tatăl. Complexul *Electra* își are debutul în momentul în care fetele constată existența diferențelor dintre ele și băieți, crezând în mod inconștient că au fost castrate de mamele lor cu care vor începe să se identifice după o perioadă de timp.
- *Stadiul latent*, specific perioadei cuprinse între șase și unsprezece ani, se remarcă prin inexistența interesului sexual și înlocuirea acestuia cu interesul față de școală, sporturi și alte activități de destindere, în care copilul va excela pentru a depăși etapa cu succes.
- *Stadiul genital* (peste unsprezece ani) este cel în care reappare interesul de a obține plăcerea prin intermediul organelor genitale, însă de această dată instinctele sexuale sunt îndreptate spre indivizi de aceeași vârstă. Acest lucru va sta la baza relațiilor care caracterizează stadiul genital și apoi perioada de maturitate. Instinctele sexuale și cele inconștiente sunt transformate în energie, care va susține căsătoria, creșterea copiilor și exercitarea unei meserii.

Pornind de la ideea larg răspândită cum că cei mici nu înțeleg semnificația doliului, adulții caută să țină copiii departe de ceea ce se întâmplă în familie când cineva drag a dispărut. Mai mult decât atât, adulții consideră că nu există un vocabular pentru a conversa cu ei despre moartea cuiva și de aceea este nepotrivit și jenant să discute despre acest subiect.

Copiii conștientizează dispariția unei persoane apropiate și simt durerea la fel ca și adulții. Bebelușii simt emoțiile celor care îi îngrijesc din felul în care sunt îmbrățișați, precum și tristețea din vocile celor din jur. Între trei și șase ani, copiii înțeleg vag moartea și sunt foarte curioși. Nu trebuie să li se spună că persoana în cauză doarme, pentru că vor avea impresia că odată și-odată ea se va trezi.

Preșcolarii cred că moartea este ceva ce li se poate întâmpla doar celorlalți. Este posibil să întrebe dacă și căței mor sau dacă și copiii mor. Cu ajutorul răspunsurilor pe care le vor primi, copiii vor înțelege că și moartea face parte din viață. Între șase și nouă ani, copiii înțeleg că moartea este ceva permanent, dar se simt vulnerabili și simt nevoia să fie încurajați să-și exprime durerea și nesiguranța, credința putându-i ajuta să depășească momentul.

Adolescenții cu o vârstă mai mare de zece ani preferă să plece de acasă, să stea de vorbă cu prietenii în loc să le vorbească rudelor, acesta fiind felul în care ei își asumă dispariția cuiva drag și nu o lipsă de respect. Nu trebuie izolați, dar le trebuie timp pentru a se obișnui cu ideea că persoana dragă nu se va mai întoarce.

Concluzii și recomandări

Ceea ce trebuie reținut, parafrazându-l pe Freud, este faptul că actele ratate apar în locul semnelor prevestitoare, de rău augur, așa cum spun bătrânii, iar dacă privim la experiențele noastre din trecut, vom realiza că am fi putut să ne scutim singuri de multe dezamăgiri și surprize neplăcute „dacă am fi găsit curajul și hotărârea de a interpreta micile acte ratate apărute în relația cu ceilalți oameni” (Freud, 2010, p. 65).

Alte idei importante sunt faptul că visele reprezintă viața psihică din timpul somnului, că și copiii visează și visele lor sunt la fel de importante ca și ale adulților, precum și faptul că aceștia din urmă au propriul lor fel de a trece peste moartea cuiva. Poate că unii vor fi arțăgoși, alții pot avea probleme cu dormitul, mai ales dacă li s-a spus că moartea este ca un somn lung, important este ca adulții să știe cum să reacționeze în astfel de situații.

Fie că privim lucrurile din perspectiva unui student, a unui om obișnuit, a unui părinte sau chiar a unui profesor care observă astfel de lucruri în comportamentul elevului său, trebuie să știm să căutăm motivele care au generat situația de fapt, să îi analizăm trăirile interioare sau să ne raportăm la trecutul afectiv al persoanei în cauză.

Bibliografie

1. Ball, P. (2014). *Cum descifrezi visele?* București: Editura Lider.
2. Bulkeley, K. P. (2014). *Visele copiilor. Înțelegerea celor mai importante vise și coșmaruri din copilărie.* București: Editura Trei.
3. Freud, S. (2010). *Opere Esențiale, Vol. 1, Introducere în psihanaliză.* București: Editura TREI.
4. Moss, R. (2016). *Istoria secretă a visului.* București: Editura Nemira.

Webografie

http://www.psihanaliza.org/freud_interpretarea_viselor.html
<http://terapeuti.ro/articole-terapii/freud-si-psihanaliza-freudiana/>
<http://restless.ro/cele-5-stadii-ale-dezvoltarii-copilului-in-viziunea-lui-freud/>
<http://www.suntparinte.ro/cum-inteleg-copiii-conceptul-de-moarte-in-functie-de-varsta>

